

Хроніка

**Міжнародна наукова конференція
До 100-річчя від дня народження
академіка Омеляна Пріцака (1919–2006)
(Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського
НАН України, м. Київ, 16 травня 2019 р.)**

7 квітня 2019 р. виповнилося 100 років від дня народження визначного сходознавця, філолога, історика, організатора науки, громадського діяча Омеляна Йосиповича Пріцака (1919–2006), а 16 травня 2019 р. в Києві відбулася міжнародна наукова конференція, присвячена цій знаменній даті. Організаторами зібрання стали дві установи Національної академії наук України – Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського й Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, діяльності яких учений присвятив останні роки свого життя. У травні 1990 р. всесвітньо відомого професора Гарвардського університету Омеляна Пріцака було обрано іноземним членом Академії наук УРСР, він переїхав до Києва і одразу став ініціатором створення цих двох наукових інституцій.

Ставши в 1991 р. фундатором і першим директором Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, він фактично відродив вітчизняне сходознавство. Неодноразово підкреслюючи наявність глибинних зв'язків із народами Сходу в українській культурі й історії і необхідність всебічного їхнього вивчення, він продовжив традиції наукових історичних досліджень, започаткованих його вчителем, академіком Агатангелом Кримським. У перші роки існування нової установи О. Й. Пріцак зробив усе, щоб вивести український Інститут сходознавства на відповідний науковий рівень. Також Омелян Йосипович був головою Археографічної комісії Міжнародної асоціації україністів. Як представник класичної орієнталістики та прихильник

документальної школи, багато уваги приділяв і діяльності Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, створеного у 1990 р. на базі відродженої 1987 р. Археографічної комісії УРСР. Особливо опікувався виданням східних джерел.

Урочисте відкриття заходу, на якому головував академік НАН України **В. А. Смолій**, проходило в актовому залі Інституту історії України НАН України. Вітаючи учасників зібрання, Валерій Андрійович насамперед окреслив те значення, яке для української науки має постать Омеляна Пріцака, що в своїх працях піднімав непрості питання, намагаючись дати на них конструктивні відповіді.

Також із вітальним словом виступили Надзвичайний та Повноважний Посол Республіки Туреччина в Україні **Ягмур Ахмет Гюльдер**, віце-президент НАН України, академік НАН України **С. І. Пирожков**, директор Українського наукового інституту Гарвардського університету **С. М. Плохій**.

У **пленарній частині** доповіді виголосили: директор Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України **О. В. Богомол** (“Омелян Пріцак – засновник Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського”), директор Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України **Г. В. Папакін** (“Омелян Пріцак як джерелознавець та археограф: до формулювання проблеми”), декан історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка **І. К. Патриляк** (“Плани О. Пріцака щодо відродження українського сходознавства (за матеріалами інтерв’ю вченого)”), заступник генерального директора з наукової роботи Національного заповідника “Софія Київська” **В. В. Корнієнко** (“Тюрко-слов’янська білінгва чи церковнослов’янський текст? (Питання правильності прочитання напису № 153 на фресці із зображенням св. Онуфрія у Софії Київській)”), старший науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України **Д. С. Гордієнко** (“Внесок Омеляна Пріцака у становлення української візантиністики”).

Того ж дня почалася основна робота конференції. Робочими мовами форуму були українська та англійська. На засіданнях

п'яти секцій та Панельній дискусії загалом було представлено 42 доповіді, що стосувалися не тільки наукового спадку Омеляна Пріцака, а й найрізноманітніших сфер сходознавства.

Секція “**О. Пріцак та сходознавство в Україні**” проходила під головуванням **О. О. Хамрая**. На ній з доповідями виступили: **О. Д. Василюк** («Видання “Бібліографій” Омеляна Пріцака»), **Ю. М. Кочубей** (“Омелян Пріцак – іноземний член Національної академії наук України”), **В. М. Підвойний** (“Тематично-сегментарний аналіз Бібліотеки-колекції А. Кримського”), **О. О. Маврін** (“Історіософія та археографія Омеляна Пріцака”), **О. С. Мавріна** (“Слово про вчителя... Омелян Пріцак про Агатангела Кримського”), **Д. А. Радівілов** та **О. О. Романова** (“Невідома сторінка українського сходознавства: листи С. В. Донича до А. Ю. Кримського”), **О. О. Хамрай** («“Історія хазар” А. Ю. Кримського та її вплив на погляди О. Пріцака»).

Однією з найбільш представницьких була секція “**Історія та культури країн Східної Азії**” на чолі з **В. О. Кіктенком**. Були заслухані доповіді: **О. Г. Гуль** («Культурно-цивілізаційний діалог народів Євразії на прикладі “маленької України в Харбїні»»), **О. Ю. Калантарової** («Деякі зауваження з приводу перспективи дослідження вчення Калачакри в контексті діалогу “буддизм-наука”»), **С. В. Капранова** («З ранньої історії рецепції “Дао де цзіну” на Заході»), **В. О. Кіктенка** (“Розвиток китаєзнавства в незалежній Україні”), **С. О. Козловського** (“Усиновлення у традиційній китайській сім’ї чиновника епохи династії Тан (618–907 рр.)”), **Р. А. Лаха** («Японознавчі студії на сторінках часопису “Далекий Схід” (1938–1939 рр.)»), **Д. Є. Маркова** (“Держава і непальська сангха: симбіоз, співіснування і взаємолегітимізація”), **Я. О. Снічека** (“Космізм конфуціанської соціальної системи”), **О. Є. Федічева** (“Китайська мова як інструментарій культурної дипломатії Сходу”), **Ю. С. Філь** (“Паніндійська ідентичність: поява і сучасне визначення”), **Ю. С. Христюбової** (“Китайський підхід до ведення внутрішньої торгівлі в ХІХ ст. і взаємодія з іноземними комерсантами (1860–1911 рр.)”).

Плідно працювала і секція “**Східні мови у світлі дискурс-аналізу та когнітивної семантики**”, яку очолювала **О. В. Мазенова**. Її учасники зробили доповіді на теми: “The conceptual

framework of the January 25 revolution in Egypt and the idea of *violence*” (**О. В. Богомолів**), “Комунікативні виміри скромності як складової перської системи ввічливості та ‘arof” (**О. В. Мазенова**), “Феномен культурного порубіжжя у творчості Мегмета Узуна: суб’єктивність, маргінальність, інакшість” (**Г. В. Роз**), “Коди культури як інструмент лінгвокультурологічного дослідження перських прикмет та забобонів” (**С. В. Сопільняк**), “Intentional silence in public discourse” (**Е. Вейнберга**), “Кримчацька меджума Йосифа Габая: розмовні явища на письмі” (**О. О. Тищенко-Монастирська**).

Жвава дискусія розгорнулася на секції “**Культурно-цивілізаційний діалог народів Євразії**”. Доповідь «До питання про “кипчацьке походження” греків-урумів Надазов’я» виголосила її голова **М. А. Араджіоні**. Свої виступи також представили: **Д. С. Брильова** («Концепція “чистого ісламу” в журналі “Шура” (1908–1917)»), **Н. Б. Вяткіна** («Презентація рукопису Мирослава Поповича “Туран”»), **Г. В. Вертієнко** (“Деякі ритуальні практики скіфського жрецтва”), **І. В. Отрощенко** (“Непрості сулідські відносини: монголо-тувинський діалог у 1940-х рр.”).

На секції “**Писемні пам’ятки східного походження в Україні**” під головуванням **Ю. І. Петрової** цікаві доповіді виголосили: **М. М. Мартин** (“До топографії документа Авраама Леоновича”), **О. Д. Огнєва** (“Пам’ятки писемності східного походження в Інституті рукопису НБУВ (Бурятія, Індія, Калмикія, Тибет)”), **Ю. І. Петрова** («“Скорочена історія єпископів”: забутий арабський рукопис з архіву А. Ю. Кримського»), **М. О. Тарасенко** (“Egyptian mummies in Ukrainian museums”), **Н. С. Сейтяг’яєв** («Відображення історіографічних традицій та словесного мистецтва тюркських народів постзолотоординського простору в рукописній збірці “Абу-л-Гази. Родовід тюрків”»), **Ф. Туранли** (“Історія династії Гіраїв у кримськотатарських і турецьких писемних джерелах та в історіографії”).

О. В. Богомолів став модератором панельної дискусії “**Питання українського правопису: східні реалії українською мовою**”. Найактуальніші проблеми було висвітлено у презентаціях: “Проблеми українського правопису слів іншомовного походження: східні мови” (**В. А. Мусійчук**), “Проект української

транскрипції китайських власних і загальних назв” та “Практичні проблеми передачі слів китайської мови в україномовних текстах” (*Н. А. Кірносова* та *Н. З. Цісар*), “Практична транскрипція імен арабського походження в українській мові” (*О. О. Хамрай*).

Наступного дня для всіх учасників заходу відбулася екскурсія Національним заповідником “Софія Київська”, яку провів В. В. Корнієнко з демонстрацією, в тому числі, згадуваних у його виступі графіті.

Програма конференції була дуже насиченою. Тези доповідей склали збірку, до якої увійшло 36 публікацій. І це ще раз довело, що справа видатного сходознавця Омеляна Пріцака, ювілею якого було присвячено захід, гідно продовжується наступним поколінням українських науковців.

О. Д. Василюк